

เมื่อก้าวพ้นแสงไฟปลายอุโมงค์

พงษ์ภัทร หงส์สุขสวัสดิ์(อาร์ม)

ถ้าพูดถึงแสงไฟปลายอุโมงค์สำหรับหลายคนอาจนึกภาพออกว่าสภาพมันเป็นเช่นไร แต่สำหรับคนถือบัตรสีต่างๆ¹ แล้ว มันเป็นความรู้สึกที่เปรียบเทียบกับอนาคตของเรา โดยที่เราไม่มีวันรู้ได้เลยว่ามันจะไปถึงหรือก้าวพ้นแสงไฟที่ปลายอุโมงค์ได้เมื่อไหร่ หรือว่าแสงสว่างที่เราเห็นอยู่รึไรและน้อยนิดนั้นมันไม่เคยมีอยู่จริง ซึ่งแน่นอนว่าผมก็เป็นคนหนึ่งที่เคยได้ลิ้มรสความรู้สึกเช่นนั้นมาก่อน พวกคุณคงเริ่มสงสัยกันแล้วสินะว่า “เอ๊ะ???...ทำไมผมถึงได้เคยลิ้มรสความรู้สึกเช่นนี้ได้อย่างไรกันเล่า ก็ในเมื่อตอนนี้ผมก็เป็นคนไทย และมีสิทธิขั้นพื้นฐานไม่ต่างอะไรกับคนไทยอย่างพวกคุณอยู่แล้วนี่นา” งั้นผมขอเล่าเรื่องราวความเป็นมาของผมเลยละกันนะครับว่ากว่าที่ผมจะได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ ตามสิทธิ์ที่ประชาชนคนไทยคนหนึ่งจะได้รับ ซึ่งรวมถึงสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าว่าผมเคยผ่านกับเหตุการณ์อะไรมาบ้าง

สวัสดิ์ครับผมชื่อพงษ์ภัทร หงส์สุขสวัสดิ์ ชื่อเล่นว่า อาร์ม อดีตเคยเป็นเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนจังหวัดกาญจนบุรีและอดีตคนถือบัตรสีชมพู (บัตรพม่าพลัดถิ่น) ผมเป็นคนไทยรามัญ หรือ คนมอญ มีภูมิลำเนาอยู่ที่หมู่บ้านวังกะ หมู่ที่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งคนในหมู่บ้านประมาณ 95% เป็นคนมอญ มีพม่า และคนไทยแต่กำเนิดบ้างแต่ไม่เคยเจอซึ่งคนไทยหลายๆ คนอาจมองว่า บัตรประจำ

¹ บัตรสี คือ บัตรที่คนกลุ่มน้อยที่ กรมการปกครอง

ออกเป็น 17 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่ 1.บัตรประจำตัวผู้นอพยพปัจจุบัน (สีขาวยุโรป) 2.บัตรประจำตัวอดีตทหารจีนคณะชาติปัจจุบัน (สีเขียว) 3.บัตรประจำตัวจีนฮ่ออพยพในปัจจุบัน (สีเหลือง) 4.บัตรประจำตัวจีนฮ่ออิสระในปัจจุบัน (สีส้ม) 5.บัตรประจำตัวผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยในปัจจุบัน(อดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา)(สีเขียว) 6.บัตรประจำตัวลาวอพยพในปัจจุบัน (สีฟ้า) 7.บัตรประจำตัวเนปาลอพยพในปัจจุบัน (สีเขียว) 8.บัตรประจำตัวผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าในปัจจุบัน (สีชมพู) 9.บัตรประจำตัวผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าในปัจจุบัน (บัตรสีส้ม สีม่วง) 10.บัตรประจำตัวผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย(สีเหลือง) 11.บัตรประจำตัวไทยลี้ภัยในปัจจุบัน (สีส้ม) 12.บัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูงในปัจจุบัน (สีฟ้า) 13.บัตรประจำตัวผู้นอพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา (สีเขียว) 14.บัตรประจำตัวของผู้หลบหนีเข้าเมืองจากกัมพูชาในปัจจุบัน (สีขาวยุโรป) 15.บัตรประจำตัวของมลายูในปัจจุบัน (บัตรสีฟ้า) 16.บัตรสำรวจชุมชนบนพื้นที่สูง (สีเขียวขบแดง) 17.แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย(สีส้ม)

ตัวประชาชน มันไม่ได้พิเศษอะไร เผลอๆ

อาจมองว่ามันไม่มีความสำคัญอะไรมากนัก แต่สำหรับคนถือบัตรสีต่างๆ หรือเครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ผมเชื่อว่ามันมีความสำคัญมากเลยทีเดียว เพราะว่าการมีบัตรประจำตัวประชาชนนั้นหมายถึงการได้มาซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ และอนาคต ที่คนๆ หนึ่งควรมี ซึ่งในที่นี่ก็รวมถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเช่นเดียวกับคนไทยคนอื่นๆ

ก้าวแรกในวัยเรียน

ในสมัยที่ผมยังเป็นเด็กแม่ผมได้พาผมไปสมัครเรียนที่โรงเรียนวัดวังแก้วเวภารามถึง 3 ครั้ง และแม่ของผมก็ถูกปฏิเสธด้วยคำพูดเดิม ๆ ว่า “น้องเขาเข้าเรียนไม่ได้นะครับ เพราะไม่มีหลักฐานสำเนาทะเบียนประวัติ” (ลืมบอกไปว่าผมกับแม่เราตกสำรวจตอนสมัยที่มีการสำรวจจำนวนประชากรครั้งแรกของกรมการปกครอง ตอนนั้นแม่พาผมไปอยู่กับพ่อเลี้ยงที่อำเภอพลอยจึงทำให้ผมไม่มีชื่อในทะเบียนประวัติ) แม่ผมเดินออกมาจากห้องผู้อำนวยการ โรงเรียนด้วยสีหน้าผิดหวังที่ถูกปฏิเสธ ผมเดินเข้าไปถามแม่ด้วยความตื่นเต็นว่า “แม่ครับ ผมได้เข้าเรียนห้องไหนครับ” แม่หันมาสบสายตาร่วมกับส่งยิ้มให้ผม แล้วบอกว่า “มาตามแม่มา เดี่ยวแม่พาไปส่งที่ห้องเรียน” ผมคิดใจมากครับ ที่ในที่สุดผมจะได้เรียนเหมือนอย่างเด็กคนอื่น ๆ สักที ผมเดินตามแม่ไปด้วยจิตใจที่เบิกบานและใบหน้าที่เป็นยิ้มไปด้วยรอยยิ้ม โดยไม่รู้เลยว่าเหตุการณ์ที่จะเกิดต่อจากนี้จะเป็นอย่างไร แม่ของผมพาผมเดินมาถึงที่ห้องเรียนชั้น “อนุบาล 1/1” และสั่งผมไว้ว่า “นั่งอยู่ในห้องนี้นะ ครูสอนอะไร หรือเพื่อนทำอะไรให้ทำตามเพื่อนนะ” จากนั้นแม่ของผมก็เดินออกไปจากห้องเรียน ผมนั่งอยู่ในห้องเรียนตามคำสั่งของแม่อยู่ประมาณ 5 นาที คุณครูนุสรา ครูประจำชั้นอนุบาล 1/1 ก็เดินเข้ามาในห้องพร้อมทั้งหยิบใบรายชื่อขึ้นมาเช็คชื่อนักเรียนในห้อง โดยครูนุสราได้ชี้แจงกับเด็กนักเรียนในห้องว่า “อ้าว เดี่ยวครูจะขานชื่อนะคะ ถ้าครูขานชื่อของนักเรียนคนไหน ให้ยกมือขึ้นและขานรับว่ามานะคะ ส่วนนักเรียนคนไหนที่ครูไม่ได้ขานชื่อ ให้ผู้ปกครองไปคูที่ห้องอื่น แต่ถ้าไม่มีชื่อให้กลับบ้านได้นะคะ” ครูนุสราเริ่มขานชื่อของนักเรียน จากชื่อแรก มาชื่อที่สอง ผมตั้งใจฟังชื่อของตัวเองด้วยใจที่ไม่สงบนัก เพราะผมกลัวว่าถ้าคุณครูไม่ได้ขานชื่อของผม ผมจะไม่ได้เรียนเหมือนครั้งที่ผ่าน ๆ มา รายชื่อถูกขานออกจากปากครูนุสราชื่อแล้วชื่อเล่า แต่ก็ยังไม่มีความหวังว่าจะมีชื่อของผมสักที ผมนั่งตื่นเต็นด้วยความกลัวจนเหงื่อออกท่วมตัวไปหมด มือเย็นราวกับจับก้อนน้ำแข็งก้อนใหญ่ไว้ในมือ จนกระทั่งครูนุสราได้ขานชื่อของเด็กผู้ชายคนหนึ่งชื่อ “วินัย” มีแต่เสียงเงียบเท่านั้นที่เป็นคำตอบกลับไปให้ครูนุสรา

ครูนุสราเริ่มทวนขานชื่อวินัยอีกครั้ง ผมเห็นดังนั้นจึงเริ่มมองซ้ายมองขวาเพื่อให้แน่ใจว่าเจ้าของชื่อนั้นไม่ได้อยู่ที่นี้จริง ๆ ผมจึงตัดสินใจยกมือขึ้นแล้วขานรับว่า “มาครับ” ด้วยใจระทึก ครุ่นองด้วยสีหน้าที่สงสัย ครูนุสราจึงให้ผมพาไปหาพี่ชายที่เรียนอยู่ชั้น ป.2 ตอนนั้นผมรู้ชะตากรรมตัวเองแล้วว่าผลข้างหน้ามัน

จะเป็นอย่างไร เมื่อครูนุสราพี่ชายผมว่า “นี่คือน้องเธอใช่ไหม” พี่ชายผมตอบว่า “ใช่ครับ” ครูนุสราที่ยังคำถามหมัดเด็ดกลับมาอีกครั้งว่า “น้องเธอชื่อวินัยใช่ไหม” ตอนนั้นผมรู้สึกลึ้นและภาวนาในใจว่าให้พี่ชายของผมตอบว่าใช่ แต่ผมก็ฝันสลายลงในที่สุดทันทีที่ได้ยินคำตอบของพี่ชายผมว่า “ไม่ใช่ครับ น้องผมชื่อเพชรชัย” (อ้อ...ลืมบอกไปชื่อเพชรชัยเป็นชื่อที่พ่อตั้งให้ผมตอนเกิด) แต่อย่างน้อยผมก็รู้สึกขอบคุณครูนุสรามากที่ไม่ตำหนิผมในตอนนั้นแต่คุณครูนุสราตอบผมด้วยคำพูดที่อบอุ่นว่า “เพชรชัยเดียวหนูกลับบ้านกับผู้ปกครองนะ พรุ่งนี้หนูไม่ต้องมาโรงเรียนแล้วนะจ๊ะ” ผมตอบกลับไปว่า “ครับ แต่ตอนนี้แม่กลับบ้านไปแล้วครับ” ครูนุสราจึงให้ผมนั่งรอแม่อยู่ที่ห้องเรียนกับเพื่อนๆ ก่อน ตอนนั้นผมรู้สึกผิดหวังและอยากร้องไห้เป็นอย่างมาก โอกาสที่จะเรียนหนังสือคงไม่มีอีกแล้ว ผมอยู่เรียนพักลักจำกับเพื่อนคนอื่นๆ ในห้องจนใกล้ได้เวลากลับบ้าน ครูนุสราที่ตั้งให้นักเรียนทุกคนเอาสมุดไปให้ครู เพื่อที่จะได้มอบการบ้านให้ ส่วนผมเห็นว่าไม่ได้เรียนแล้วก็เลยไม่ได้เอาสมุดการบ้านไปให้ครูนุสรา ครูนุสราจึงได้ถามผมว่า “วินัยทำไมถึงไม่เอาสมุดการบ้านมาให้ครูล่ะ” ผมจึงเอาสมุดเปล่าที่แม่ซื้อให้ยื่นให้ครูนุสราด้วยความไม่เข้าใจว่า ทำไมครูนุสราถึงสั่งการบ้านให้ผมด้วยในเมื่อพรุ่งนี้ผมก็ไม่ต้องมาแล้ว นั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราวความยากลำบากแรกที่ผมต้องเผชิญ เพราะทุกครั้งที่ผมจะเรียนจบแล้วเดือนขึ้น ไปมันจะมีความรู้สึก 2 อย่าง คือ ดีใจที่ได้เรียนจบ และรู้สึกกังวลที่จะทำอะไรดีถ้าทางครูขอสำเนาทะเบียนบ้านแล้วผมจะหามาได้ยังไง ตอนนั้นจึงได้แต่บอกครูไปว่าหาไม่เจอ จนกระทั่งผมเรียนจบ ป.6 ในช่วงนั้นกรรมการปกครองมีการสำรวจข้อมูลอีกครั้งจึงทำให้ผมได้รับการเพิ่มชื่อในทะเบียนประวัติของยาย ซึ่งตรงกับช่วงที่โรงเรียนได้มีการเปิดขยายโอกาสถึง ม.ต้น ผมจึงได้นำสำเนาทะเบียนประวัติไปสมัครเรียนต่อที่โรงเรียนเดิม แต่แม่ผมก็อยากให้ผมออกไปทำงานเพราะสำหรับคนมอญที่ไม่มีบัตรประชาชนแล้วเรียนไปสูงแค่ไหนก็ทำงานได้เป็นแค่เด็กเสิร์ฟ หรือ กรรมกรเท่านั้น แต่ครูอรรถครูประจำชั้น ม.ต้น ได้บอกกับผมไว้ว่า “ให้เรียนไว้สูง ๆ เอะ สักวันหนึ่งถ้ามีการโอนสัญชาติเมื่อไหร่ เขาคงพิจารณาเด็กที่เรียนสูงๆ ให้ก่อนก็ได้” ซึ่งก็เป็นประโยชน์ที่ผมยึดมั่นมาตลอดถ้าจะเปรียบก็คงเหมือนกับแสงไฟจุดเล็ก ๆ ที่คอยส่องทางให้ผมก้าวไปข้างหน้าท่ามกลางความมืดมิดอย่างมีเป้าหมาย เพราะผมคิดว่าถ้าผมรักษาโอกาสของตนเองด้วยการตั้งใจเรียนให้เต็มที่สักวันผมก็คงจะได้รับการโอนสัญชาติไทยอย่างแน่นอน

เมื่อผมเรียนจบ ม.ต้น แล้วผมก็รู้สึกว่าตัวเองจะอย่างไรดี ในเมื่อแม่ก็มาขอให้ผมออกไปทำงานอีกครั้ง ในขณะที่ผมอยากเรียน ยิ่งใกล้วันสอบผมก็รู้สึกว่าตัวเองไม่รู้จะก้าวไปทางไหนดี ถ้าผมเลือกที่ออกไปทำงานความหวังที่เคยคิดว่าจะได้รับโอนสัญชาติไทยก็คงไม่มีอีกต่อไป แต่ถ้าผมเลือกเรียนต่อผมจะหาข้ออ้างอะไรที่จะให้แม่เห็นด้วยกับความคิดผมและที่สำคัญคือผมจะหาที่เรียนที่ไหนที่ให้ผมเรียนฟรีล่ะ ก็ในเมื่อบ้านผมไม่มีเงินมากมายที่จะใช้เป็นค่าเทอม ค่ากิน ค่าเช่าหออีกล่ะ ถ้าฟังที่จะใช้จ่ายภายในบ้านก็แทบจะไม่มีอยู่แล้ว ในขณะที่ผมกำลังนั่งกลุ่มอยู่นั้นครูอรรถก็มาตามให้ผมไปหาที่ห้องพักครู แล้วครูก็ส่งใบ

สมัคร โควต้าเข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบเข้าจาก 3 วิทยาลัย คือ วิทยาลัยอาชีวศึกษากาญจนบุรี วิทยาลัยการอาชีพกาญจนบุรี และวิทยาลัยเทคนิคกาญจนบุรี พร้อมกับบอกกับผมว่า “วินัยในฐานะที่เธอเป็นหัวหน้าห้องและมีผลการเรียนดีครูอยากให้เราสมัคร โควต้าเหล่านี้ ถ้าเธอได้ก็เท่ากับช่วยให้รุ่นน้องจะได้มีโควต้าเข้าเรียนในปีต่อไป” ผมจึงสมัครไปทั้ง 3 สถาบัน ผลคือผมได้เรียนที่วิทยาลัยเทคนิคกาญจนบุรีเพราะวิทยาลัยอาชีวศึกษากาญจนบุรีเห็นว่าผมไม่ใช่คนไทยจึงตัดสิทธิ์ ส่วนวิทยาลัยการอาชีพกาญจนบุรีถึงแม้ว่าจะแนะนำโควต้าของผมจะได้อันดับหนึ่งก็ตาม แต่เมื่อเปิดกฎหมายแล้วปรากฏว่าผมไม่สามารถออกไปเรียนนอกเขตพื้นที่ที่กฎหมายกำหนด จึงทำให้ผมไม่ได้ไปเรียนที่นั่น ตอนนั้นผมก็บอกแม่ว่าผมได้โควต้าไปเรียนต่อที่เมือง แม่ก็ถามผมว่า “เรียนฟรีใช่มีลูก” ผมได้แต่ตอบอ้ออึ้งว่า “ใช่ครับแม่ ผมเรียนรอบเช้า เคี้ยวเล็กเรียนแล้วผมจะหางานพิเศษทำครับ จะได้เก็บตังส่งให้แม่ได้” แม่จึงอนุญาตให้ผมเรียนต่อได้

ครูอรรณูได้พาผมไปฝากกับรองเจ้าอาวาสวัดใต้ (วัดไชยชุมพลชนะสงคราม) ให้ผมเป็นเด็กวัดที่นี่ พร้อมทั้งหาทุนให้ผมเรียนจากพี่ที่ทำงานสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอสังขละบุรี เดือนละ 1,000 บาท จนกว่าจะเรียนจบ หลังจากนั้นผมก็มักถูกล้อจากเพื่อนๆ เสมอว่าเป็นเด็กมอญหรือไม่ก็ตั้งนามสกุลให้ผมต่างๆ นานา ตอนแรกก็โกรธนะแต่พอมาคิดว่า “ช่างมันเถอะพวกเขาไม่เคยเจอแบบเรา เขาเลยไม่รู้” เมื่อคิดได้อย่างนั้นผมก็ไม่เคยที่จะไปต่อปากต่อคำอีก แต่สิ่งหนึ่งที่ผมควรจะทำ คือ ในเมื่อผมไม่มีโอกาสให้เลือกมากมายเหมือนคนอื่นนัก เมื่อมีโอกาสใดที่ผมได้รับมาแล้วผมก็ควรรักษามันไว้ด้วยการทำให้ดีที่สุดเท่าที่ความสามารถของผมมี จะได้คุ้มค่ากับโอกาสที่จะได้รับมา ผมจึงตั้งใจเรียนมาโดยตลอด แม้ว่าจะทำให้เพื่อนๆ ที่ไม่เข้าใจบางคนไม่ชอบกับการที่ผมเคร่งครัดในการเรียนมากเกินไป เช่น เพื่อนชวนโดดเรียนผมก็ปฏิเสธทุกครั้งจนทำให้พวกเขาไม่สามารถโดดเรียนได้ เพราะถ้ามีใคร โดดเรียนไปก็จะโดนขาดเรียนหรือโดนตัดคะแนนพฤติกรรมไป เพื่อนๆ จึงไม่ค่อยมีใครชอบนักแต่ก็ไม่ค่อยมีใครกล้ายุ่งกับผมเท่าไรเพราะผมเรียนเก่งแล้วพวกเขาก็ต้องพึ่งผมในการลอกการบ้าน ในช่วงนี้มีอีกเรื่องที่ถือว่าเป็นช่วงที่ยากลำบากมากสำหรับผม เนื่องจากผมไม่ได้เป็นเด็กวัดแล้ว ประกอบกับไปสมัครหางานพิเศษที่ไหนก็ไม่มีใครกล้ารับคนไม่มีบัตรอย่างผม แต่ผมยังโชคดีที่ครูฝ่ายแนะแนวของวิทยาลัยช่วยหาทุนให้เปล่าไว้เป็นค่าเทอม ส่วนค่ากินค่าอยู่ผมก็ได้เพื่อนๆ ที่สนิทหางานซ่อมโทรทัศน์ ซ่อมวิทยุมาให้ผมเพื่อแลกกับอาหารในแต่ละมื้อตามศักยภาพที่เพื่อนๆ สามารถช่วยได้ ถ้าวันไหนไม่มีงานอะไรเลย วันนั้นผมก็ต้องอดไป

ก้าวแรกของการก้าวเข้าสู่งานศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชน

ในช่วงที่ผมเรียน ปวช. นั้นผมก็ได้พบพี่ไก่อ่ (อิสราวุธ ทองคำ) ในงานรำลึกประชาธิปไตย และจากวันนั้นเพื่อนในชมรมลูกเสือวิสามัญของวิทยาลัยก็ชวนผมไปร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ซึ่งมีพี่ไก่อ่อยู่ด้วย ตอนแรกกิจกรรมก็เป็นการศึกษาวิถีชีวิตปฐราชินี ต่อมาพวกเราทุกคนก็รวมตัวกันก่อตั้งเป็นกลุ่ม

เยาวชนเพิ่มรัก ซึ่งก็ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น จัดรายการวิทยุ ออกนุชทำกระทงขายเพื่อนำรายได้ไปบริจาคในโรงเรียนที่ขาดแคลนต่างๆ เป็นต้น พอผมใกล้เรียนจบ ปวช. ผมก็ไปสมัครโควต้าเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งก็ผ่านการคัดเลือกแต่เนื่องจากผมไม่มีเงินเรียนและก็ไม่สามารถขอเงินกู้ยืมเรียนจาก กยศ. ได้ ทำให้ผมต้องกลับมาเรียนต่อระดับ ปวส. ที่วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาบุรีเหมือนเดิม

จนกระทั่งในช่วงปิดเทอม 1 ของ ปวช. 1 เสียงโทรศัพท์ของผมก็ดังขึ้น “กริ่งๆๆๆๆ” “สวัสดีครับ” ผมรับสาย แล้วผมก็ได้ยินเสียงของเจ้าของสายตอบกลับมาว่า “วันนี้พี่ไก่อเองนะ ถ้าพี่จะตั้งศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนจังหวัดกาญจนบุรีขึ้น เอ็งสนใจมาทำงานกับพี่มั๊ย” ผมเลยถามกลับไปว่า “งานอะไรครับพี่ แล้วผมต้องทำอะไรบ้าง เงินเดือนเท่าไร” พี่ไก่อตอบ “เป็นเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน เงินเดือนก็ประมาณ 5,000 บาท สนใจมั๊ย” ผมตอบไปด้วยความกังวลนิดหน่อยว่า “ก็น่าสนใจนะพี่ แต่ผมจะทำได้หรือ งานรับเรื่องร้องเรียนมันน่ากลัวออก ที่สำคัญผมเองก็ไม่เคยทำมาก่อนด้วย” พี่ไก่อตอบ “เอาน่า เดี่ยวค่อยๆ เรียนรู้ไปเดี๋ยวพี่ช่วย” ผมจึงตอบตกลงไปเพราะตอนนั้นผมคิดว่ามีงานทำก็ดีกว่าไม่มีงานให้ทำอย่างน้อยเปิดเทอมไปเราก็คงไม่ต้องลำบากอีกในช่วงที่เรียนอยู่ อีกไม่กี่วันจากนั้นพี่ไก่อก็ให้ผมเริ่มงานเลยด้วยการทำภารกิจจัดเวทีให้ความรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพในหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ป่าเขตอำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอศรีสวัสดิ์ ซึ่งก็เป็นประสบการณ์ที่แปลกดี ได้พบเจอพี่น้องในหมู่บ้านกะเหรี่ยงมากมายกระบวนการที่ทำก็คือเปิดวิทัศนส์สื่อที่ สปสช. แจกมาให้ จากนั้นพี่ไก่อก็อธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้ชาวบ้านเข้าใจ เวทีหนึ่งก็มีคนประมาณ 20 คนขึ้นไป จากนั้นก็แจกสื่อที่ สปสช. ให้มาด้วย ซึ่งตอนนั้นผมก็เพิ่งรู้ว่าที่มาของระบบบัตรทองมันมาได้ยังไง ทั้งที่ตอนนั้นรู้แต่ว่า “บัตรทอง 30 บาท รักษาทุกโรคเท่านั้น” ตอนที่มียบัตรทองครั้งแรกหมู่บ้านผมทุกคนสามารถใช้สิทธิบัตรทองได้ทุกคน แต่ผมก็ไม่ค่อยได้ใช้สิทธิตนเองเท่าไรหรอกเพราะผมไม่ค่อยป่วยเท่าไร แต่ช่วงนั้นก็ถือว่าไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการเจ็บป่วยเลย

พอในช่วงปี พ.ศ. 2545 ผมก็ได้ทราบข่าวว่าที่หมู่บ้านได้มีเจ้าหน้าที่ของกรมการปกครองจะลงมาปฏิบัติหน้าที่ในหมู่บ้าน และได้เปิดโอกาสให้คนที่ถือบัตรสีชมพูที่ผู้นำครอบครัวเข้ามาก่อนปี พ.ศ. 2520 ได้ยื่นคำร้องขอสัญชาติไทยตาม พ.ร.บ.สัญชาติ มาตรา 7 ทวิ ซึ่งในช่วงนั้นผมก็ได้กลับไปยื่นคำร้องขอสัญชาติไทยเช่นกัน เมื่อยื่นคำร้องของตนเองเรียบร้อยก็ได้เข้าไปเป็นอาสาสมัครในการรวบรวมและตรวจสอบเอกสารของคนในหมู่บ้านด้วย ซึ่งก็ได้รับคำแนะนำ และ วิธีการต่างๆ ในการรวบรวมเอกสารขอสัญชาติไทยจากหัวหน้ากรมการปกครอง เมื่อครบ 1 สัปดาห์ ทีมเจ้าหน้าที่กรมการปกครองก็กลับ แต่ก่อนที่ทีมเจ้าหน้าที่กรมการปกครองจะกลับไป ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 สมบูรณ์ สุขเจริญ ได้ขอให้หลวงพ่อดูตะมะขออนุญาตต่อกรมการปกครองว่าให้คนในหมู่บ้านเป็นคนจัดทำเอกสารเองได้หรือไม่ เพราะที่

จริงแล้วเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานอำเภอสังฆละบุรีเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งจากหลายปีที่ผ่านมาผู้ช่วยฯ สมบูรณ์ ได้เห็นบทเรียนจากการยื่นขอสัญชาติไทยของชาวกะเหรี่ยงผู้ถือบัตรสีฟ้า(บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง)หรือบัตร ชาวเขา ที่มีการยื่นขอทุกปี แต่เอกสารต่างๆ ก็ไม่เคยไปพ้นจากบริเวณกองเอกสารได้บ้าง ไคหน้าห้องน้ำของ ที่ว่าการอำเภอสังฆละบุรี ใคร โชคดีหน่อยเอกสารไม่โดนปลวกกินไปซะก่อนปีต่อมาก็ไม่ต้องไปถ่าย เอกสารมหาโหดอีก ที่ว่ามหาโหดเพราะค่าถ่ายเอกสารที่นั่น 1 ใบก็ราคา 5 บาท แล้วคนหนึ่งต้องใช้เอกสาร ประกอบที่เป็นต้นฉบับอย่างน้อย 7 ใบ ซึ่งคำร้องหนึ่งคนต้องถ่ายสำเนาออกเป็น 2 ชุด เพราะต้นฉบับต้อง ส่งไปยังกรมการปกครอง สำเนาชุดแรกเก็บไว้ที่อำเภอ และสำเนาอีกชุดเก็บไว้ที่จังหวัด ก็คิดดูแล้วกันนะ ครั้นว่าจะยื่นขอสัญชาติไทยที่ เฉพาะแค่ค่าถ่ายเอกสารก็อาจทำให้คุณจนได้กันเลยทีเดียว ถ้ายื่นแค่คนเดียวก็ ยังไม่เท่าไร แต่ถ้าบ้านไหนญาติเยอะหน่อย 10 คนขึ้นไป ก็แทบกินเกลบก้นเลยทีเดียว แต่สำหรับคนถือ บัตรสีแล้วถือว่ามันคุ้มค่ากับผลที่ได้รับ

จากบทเรียนการยื่นขอสัญชาติไทยของพี่น้องกะเหรี่ยงดังกล่าวจึงทำให้เกิดแนวคิดของการ ฟังตนเอง โดยทีมงานผู้ช่วยฯ สมบูรณ์ ซึ่งรวมทั้งผมอยู่ด้วย ผมจะทำหน้าที่ตรวจสอบประวัติและข้อเท็จจริง ของผู้ที่จะมายื่นคำร้องก่อนว่าเข้าข่ายที่จะยื่นได้หรือไม่ ซึ่งคุณสมบัติในการยื่นขอสัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิ เบื้องต้น คือ ผู้นำครอบครัวเข้ามาก่อนปี พ.ศ. 2520 และเกิดในประเทศไทย จากนั้นก็ดูเอกสารว่ามี อะไรบ้าง ได้แก่

- ใบสูติบัตรหรือหนังสือรับรองสถานที่เกิด
- แบบทะเบียนประวัติ
- บัตรประจำตัวพม่าพลัดถิ่น
- ใบแสดงผลการเรียน หรือ ถ้าไม่มี ให้ใช้ แบบ สอบ ปค.14
- ใบคัดสำเนารฐานข้อมูล
- ใบเสร็จการเสียภาษี หรือ ถ้าไม่มี ให้ใช้ แบบ สอบ ปค.14
- ใบคุณสมบัติโยชน์ หรือ ถ้าไม่มี ให้ใช้ แบบ สอบ ปค.14
- รูปถ่าย 2 นิ้ว 5 ใบ

จากนั้นเมื่อรวบรวมเอกสารเสร็จก็ดำเนินการพิมพ์ลายนิ้วมือทั้ง 10 นิ้ว จำนวน 2 ใบ เพื่อส่งให้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ซึ่งขั้นตอนนี้ก็ทำให้หลายคนก็ไปไม่ถึงความฝัน ถึงแม้ว่าจะเป็นคดีแค่เล่นป๊อกเต็ง ก็ตาม แต่ที่นั่นเห็น ใจกรณีพี่น้องที่ไปทำงานในเมืองแล้วถูกด่านตรวจคน เข้าเมืองจับได้แล้วลงบันทึกว่าแอบหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งทั้งที่จริงแล้วตอนนั้นในการขออนุญาตไปทำงานใน เมืองก็ค่อนข้างลำบากถ้าไม่มีเส้นสายจริงๆ อย่างได้หวังว่าคุณจะได้รับอนุญาตได้ สำหรับใครที่ไม่มีประวัติ อาชญากรรมก็โอกาสที่จะไปต่อก็มีอยู่สูง จากนั้นก็เข้าสู่ขั้นตอนลงทะเบียนรายชื่อผู้ยื่นคำร้องขอสัญชาติ

ไทยทั้งหมดเพื่อสะดวกในการพิจารณาของคณะกรรมการแต่ละระดับ ตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด กรมการปกครอง ไปจนถึง ระดับกระทรวงมหาดไทย แต่ทั้งหมดก็ซ้ำที่สุดอยู่ที่การลงลายมือชื่อของปลัดอำเภอเพื่อรับรองความถูกต้อง ซึ่งสำหรับคนในหมู่บ้านที่ปลัดต้องลงลายมือชื่อรับรองฟรีจะเข้ามาต้องรอ 2 - 3 เดือนกว่าจะลงลายมือชื่อเสร็จ 1 ลัง แต่สำหรับใครมีค่าน้ำชาเล็กๆ น้อยๆ ปลัดอำเภอคนนี้จะลงลายมือชื่อรับรองไว้มาก และเพื่อให้เอกสารที่เก็บค่าน้ำชามาแล้วได้ส่งไปด้วยแก่ที่มาขอให้เราส่งไปแต่แก่ก็จะลงลายมือชื่อให้เพิ่มตามที่เราร้องการ เพราะไม่นั้นเราก็ไม่เอาไปส่งด้วย สุดท้ายแก่ก็โดนถูกสอบวินัยแล้วย้ายไปอำเภอหนึ่งในจังหวัดกาญจนบุรี และช่วงรอปลัดอำเภอคนใหม่มางานต่างๆ ก็ชะงักลง อาสาสมัครคนอื่นๆ ก็เริ่มออกงานทำที่อยู่ประมาณ 5 คน ที่ทำ ในช่วงที่ผมเป็นอาสาสมัครอยู่นั้นเป็นช่วงปิดเทอมของผมพอดี และประกอบที่น้ำได้ให้บวชพระเลยคิดว่าบวชพระไปนั่งทำเอกสารไปด้วยเพราะสำนักงานที่เราใช้ในการจัดเตรียมเอกสาร คือ ในวิหารที่หลวงพ่อบุญตาให้ใช้ ชาวบ้านก็กลัวว่าบวชพระแล้วก็จะมาช่วยทำงานตรงนี้ต่อ ในช่วงนั้นชาวบ้านบางคนที่ไม่เข้าใจขั้นตอนต่างๆ ก็คิดว่าทีมที่ทำงานเหล่านี้ทำอะไรอยู่ทั้งที่จริงกรมการปกครองเค้าได้ทำให้เราแล้วจะมานั่งทำอะไรอยู่อีก ซึ่งเราก็คิดว่าช่างมันเดี๋ยวสักวันพอมันได้ผลมาแล้วเค้าคงเข้าใจ ในช่วงที่บวชอยู่กิจของสงฆ์ผมไม่เคยทำเลย กินนอนอยู่กับกองเอกสารจนกระทั่งได้เวลาเปิดเทอมก็มาหนึ่ง ผมจึงตัดสินใจพักการเรียนไว้ 1 เทอม และก็ทำงานอยู่จนสามารถส่งเอกสารต่างๆ ไปให้คณะกรรมการแต่ละระดับพิจารณาผ่านหมดจนถึงหน้าห้อง มท.1 ไปประมาณ 4000 คน

ซึ่งก่อนหน้านั้นมีอยู่ช่วงหนึ่งเป็นช่วงก่อนที่อดีตนายกทักษิณ ชินวัตรจะประกาศยุบสภา ซึ่งตอนนั้นทักษิณได้แก้กฎหมายให้คนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านเป็นระยะเวลา 90 วัน จะสามารถเลือกตั้งได้ นักการเมืองพรรคต่างๆ ก็รีบปากว่าจะเร่งให้ทันก่อนการเลือกตั้งใหม่ 90 วันให้ได้ แต่พอรู้ว่าเราส่งเอกสารไม่ทัน นักการเมืองพรรคต่างๆ ที่เคยได้รับปากไว้ก็หายหมด สุดท้ายคำที่พระว่า “อตุตทา หิ อตุตโน นาโถ” ก็ใช้ได้เสมอ การที่จะหวังที่พึ่งนักการเมืองช่วยอะไรนั้นอย่าได้หวังเลย

พอผมจบ ปวส. 2 ช่วงนี้ผมก็ได้มาเป็นเจ้าหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนของศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนจังหวัดกาญจนบุรีแล้ว แต่รายชื่อและเอกสารของผู้ที่รอการอนุมัติสัญชาติจาก มท. 1 ก็ยังไม่ได้รับการอนุมัติสักที เนื่องจากต้องรอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยคนใหม่มาก่อน

จนกระทั่งในช่วงปลายๆ ปี พ.ศ. 2548 ก็ได้มีการอนุมัติสัญชาติไทยให้ในชุดแรกประมาณ 600 กว่าคน ผมได้ขออนุญาตคุณอิสราวุธ ทองคำ ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชนจังหวัดกาญจนบุรี ไปช่วยผู้ที่ได้รับสัญชาติไทยเตรียมเอกสารในการทำบัตรประจำตัวประชาชนและใช้โอกาสนี้ผลักดันให้ผู้ที่ได้รับสัญชาติไทยใหม่เหล่านี้ขึ้นทะเบียนสิทธิระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ด้วย ซึ่งหลังจากนั้นผมได้ไปช่วยคณะกรรมการหมู่บ้านวังกะไปเตรียมเอกสารและได้เสนอต่อผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่เป็นแกนนำหลักในการช่วยเหลือคนในหมู่บ้านขึ้นทะเบียนสิทธิระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าด้วย และจากนั้นได้ประสานงานกับ โรงพยาบาลอำเภอสังขละบุรีในการที่จะส่งเอกสารขึ้นทะเบียนสิทธิ

หลังจากนั้นผมได้จัดเตรียมเอกสารที่จะถ่ายบัตรประจำตัวประชาชน สำหรับครอบครัวที่มีนามสกุลอยู่แล้ว แต่สำหรับครอบครัวที่ไม่มีนามสกุลผมและพี่อรัญญา เจริญหงษ์ษา มีความเห็นกันว่า เราควรตั้งนามสกุลให้กับพวกเขาเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว นามสกุลที่ตั้งส่วนใหญ่ก็จะมีชื่อของหลวงพ่อดูดตะมะอยู่ด้วย เช่น ดูดตะมะ ไพบูลย์ ขวัญศิริอุดม อุดมทีระยะ หรือ อุดมศุภมณี เป็นต้น ซึ่งทุกครอบครัวที่ได้นามสกุลใหม่ก็รู้สึกชื่นชอบเพราะรู้สึกเป็นเกียรติว่านามสกุลของตนมีชื่อหลวงพ่อดูดด้วย ส่วนนามสกุลของผมถึงแม้ไม่มีชื่อหลวงพ่อดูดอยู่ด้วยผมก็รู้สึกว่ามันเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อให้คนทั่วไปรู้ว่ามารู้ถึงรากเหง้าของเราได้ว่าเราคือมอญ เพราะหงส์ เป็นสัญลักษณ์ของคนมอญ เหตุผลที่ผมตั้งนามสกุลดังกล่าวก็เพื่อย้ำเตือนให้ลูกหลานว่าอย่าได้ลืมรากเหง้าของตนเองนั่นเอง

เมื่อคนที่ถ่ายบัตรประจำตัวประชาชนเสร็จแล้ว ผมก็ได้แนะนำให้เขาถ่ายสำเนาเอกสารที่ใช้ในการขึ้นทะเบียนบัตรทองมาให้ผม จากนั้นผมจะรวบรวมไปส่งให้โรงพยาบาลอำเภอสังขละบุรีต่อไป ซึ่งต่อมามีการอนุมัติสัญชาติไทยชุดที่สองอีกประมาณ 2,000 กว่าคน และชุดที่ 3 อีกประมาณ 500 คน ซึ่งใช้เวลาในการจัดทำอีกประมาณ 2 ปีกว่า ที่จะช่วยให้คนขึ้นทะเบียนสิทธิบัตรทองครบหมด

แต่ในช่วงที่กำลังช่วยพี่น้องชาวบ้านวังกะเตรียมถ่ายบัตรประชาชน ทางโรงพยาบาลอำเภอสังขละบุรีก็ได้ขอให้คนที่ขยันค้าร้องชุดใหม่แต่เป็นการยื่นคำร้องขอสถานะต่างดาวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น มาขอให้ผมลงลายมือชื่อรับรองเพื่อขอใบรับรองแพทย์มาประกอบกับคำร้อง ซึ่งจะเสียค่าใบรับรองแพทย์ถูกกว่าบุคคลที่จะขอไปทำงาน ก็ได้มีคนได้แอบอ้างชื่อผมไปแอบเก็บเงินตามบ้านที่พี่น้องที่อยู่หมู่ 4 , หมู่ 5 และอีกหลายหมู่ ซึ่งเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสังขละบุรีทราบเรื่องก็มาถาม แต่เมื่อผมรู้ความจริงผมก็ได้ยืนยันว่าไม่เคยเก็บเงินจากใคร ปกติผมไม่เคยไปบ้านใครแม้แต่ในหมู่บ้านวังกะเองผมยังไปไม่ทั่วทุกบ้านเลย แล้วนี่ต่างหมู่บ้านยังเป็นไปไม่ได้ และอีกอย่างผมก็ขับรถทุกชนิดไม่เป็น ก็ยังมีโอกาสน้อยมากที่จะรู้จักบ้านคนอื่นที่รู้จักแคว้นเดียว เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลสังขละบุรีจึงแนะนำว่าเวลาลงลายมือชื่อยืนยันก็ให้เขียนข้อความยืนยันด้วยว่าไม่ได้รับเงินจริงประกอบด้วย และหลังจากนั้นไม่นานก็ทราบว่าผู้อยู่เบื้องหลังคือซึ่งตอนนั้นชื่อกำนันโจ ซึ่งปัจจุบันได้ถูกยิงตายไปแล้ว

สรุปผลที่ได้จากการช่วยเหลือในครั้งนั้น คือ

1. ได้ช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์ไทยรามัญที่ได้สัญชาติไทยประมาณ 3,000 กว่าคน ให้ได้มีสิทธิขั้นพื้นฐานต่างๆ เพิ่มขึ้น

2. ได้ช่วยให้โรงพยาบาลอำเภอสังขละบุรีได้รับงบประมาณรายหัวเพิ่มขึ้นจากการขึ้นทะเบียนสิทธิบัตรทอง

3. ได้ช่วยให้ผู้ที่ได้สัญชาติไทยใหม่ได้มีสิทธิในการรักษาพยาบาลตามสิทธิบัตรทอง

จากความยากลำบากนำไปสู่แรงบันดาลใจให้ทำงานเพื่อสังคม

จากการที่ผมทำงานเป็นเจ้าหน้าที่รับเรื่องเรียนในระดับจังหวัดมาจนเป็นผู้ประสานงานระดับภาค ก็ทำให้เห็นว่าไม่มีสิทธิอื่นไหนที่ประชาชนได้มาจากการประทานพรของหน่วยงานรัฐหรือจากรัฐบาล ไม่ว่าจะมาจากพรรคไหนก็ตาม ทุกอย่างล้วนเกิดจากการต่อสู้ของเราเองทั้งนั้น ยิ่งผมต้องผ่านการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้สิทธิมาตั้งแต่เด็กๆ ยิ่งทำให้ผมรู้ว่า การที่เราจะได้สิทธิอะไรมาเราต้องทุ่มเทและทำมันให้ดีที่สุด แม้ว่าเป้าหมายข้างหน้ามันจะอยู่ไกลแค่ไหนก็ตาม ขอเพียงเราสู้ไปข้างหน้ารับรองว่าสักวันเราจะต้องไปถึงอย่างแน่นอน

